

FRÁSÖGN

af fundi þingmannanefndar um norðurskautsmál í Stokkhólmi 14. febrúar 2012

Af hálfu Íslandsdeildar þingmannanefndar um norðurskautsmál sótti fundinn Guðfríður Lilja Grétarsdóttir, formaður, auk Örnú Gerðar Bang ritara. Helstu mál á dagskrá voru samstarf og stjórnskipulag á norðurslóðum, loftslagsbreytingar og heilsufar, áhersluatriði Svía í formennsku í Norðurskautsráðinu auk umræðu um skipulagningu næstu ráðstefnu nefndarinnar sem haldin verður á Akureyri í september 2012. Morten Høglund, formaður nefndarinnar, stýrði fundinum.

Alf Håkon Hoel, svæðisstóri hafrannsóknastofnunar Noregs kynnti nefndarmönnum vistfræðilega stjórnun (*Ecosystem-Based Management (EBM)*) á norðurskautssvæðinu með áherslu á skilgreiningu þess og hlutverk Norðurskautsráðsins. Hoel sagði vistfræðilega stjórnun vera í stöðugri þróun með hliðsjón af auknu álagi á umhverfið á norðurskautinu. Nauðsynlegt sé að skilja og vakta vistkerfin og áhrif loftslagsbreytinga, efnahagslegra aðgerða, mengunar og nýrra tegunda og áhrif þessara þátta á vistkerfin. Skilaboð Hoels til nefndarinnar voru þau að við þurfum að hafa vistfræðileg vísindi til að geta tekið vistfræðilegar ákvarðanir. Guðfríður Lilja Grétarsdóttir ítrekaði mikilvægi þessarar nálgunar og að taka þyrfti þessa nálgun upp víðar með kerfisbundnum hætti. Hún sagði jafnframt að það væri gagnlegt fyrir nefndarmenn að fá ítarlegri greiningu á því með hvaða hætti vistfræðileg stjórnun væri frábrugðin öðrum aðferðum, hvort vísindalegur ágreiningur væri til staðar og það hann að nefna dæmi þar sem vel hefði tekist til með aðferðina. Hoel fjallaði í framhaldinu nánar um hvernig vistfræðileg stjórnun byggist á vistkerfinu sjálfu og að tekið sé tillit til þeirra umhverfisþátta og þarfa sem fyrir eru í vistkerfinu. Þá nefndi Noel tiltekin verkefni í samvinnu Noregs og Rússlands sem dæmi um alþjóðlegt samstarf um vistfræðilega stjórnun.

Næstur tók til máls Carl Bildt, utanríkisráðherra Svíþjóðar, og gerði fundinum grein fyrir áhersluatriðum formennsku Svíþjóðar í Norðurskautsráðinu. Svíþjóð tók við formennsku í ráðinu í maí 2011. Bildt lagði áherslu á gott og mikilvægt samstarf vísindamanna, frumbyggja og stjórnmalamanna í Norðurskautsráðinu. Þá sagði hann ráðið hafa sýnt fram á með samningi aðildarríkjanna um leitar- og björgunarmál að það gæti náð raunverulegum árangri. Vinna við samning norðurskautsríkjanna um viðbúnað við olíumengun er í gangi og hefur miðað vel áfram. Þá sagði hann Svíþjóð stefna að því að opna skrifstofu Norðurskautsráðsins í Tromsø fljótlega. Sara Olsvig, fulltúi Danmerkur/Grænlands í nefndinni vakti athygli ráðherrans á banni Evrópusambandsins við sölu á selaafurðum og þau neikvæðu áhrif sem það hefur haft á sölu á skinnnum frá frumbyggjum, þrátt fyrir að þau skinn séu undanþegin banninu. Guðfríður Lilja Grétarsdóttir spurði Bildt m.a. um hvernig hann sæi fyrir sér að Norðurskautsráðið tæki á móti þeirri miklu áskorun sem fylgir viðskiptatækifærum á norðurskautssvæðinu, í ljósi biturrar reynslu víða um heim þar sem ekki hefur gengið eftir að koma á sjálfbærum viðskiptum og með hvaða hætti að mati Bildts samstarfinu væri best háttað til að takast á við þessi krefjandi verkefni. Bildt sagði ólíklegt að aðildarríki Norðurskautsráðsins væru tilbúin til að veita Norðurskautsráðinu umboð til að taka ákvarðanir um réttindi þeirra. Hann sagði raunveruleikann vera þann að þingmenn norðurskautssvæðisins mundu ekki vilja að Norðurskautsráðið segði þeim fyrir verkum og því sé lögð áhersla innan ráðsins á að hafa áhrif á ákvarðanatöku með rökræðu en ekki frekara framsali á valdi.

Enn fremur upplýsti Lars-Otto Reiersen, framkvæmdastjóri AMAP (*Arctic Monitoring Assessment Program*), um þróun mála varðandi olíu og gas á norðurskautssvæðinu. Hann kynnti nefndarmönnum lykil niðurstöður mats á olíu og gasi á norðurslóðum (*OGA*) og tók það fram að erfitt hefði verið að nálgast þær upplýsingar sem nauðsynlegar voru. Hann sagði helstu niðurstöður m.a. hafa leitt í ljós aukna hættu á olíumengunarslysum á svæðinu og mikilvægt væri að forvarnarstarf yrði sett í forgang. Þá sagði hann innviði á svæðinu í betra ástandi en áður

og lagði áherslu á mikilvægi alþjóðasamvinnu. Guðfríður Lilja Grétarsdóttir spurði Reiersen hvernig þingmenn norðurskautsríkjanna gætu komið að gagni varðandi forvarnir og hvaða leiðir hann teldi færar til að bæta upplýsingaflæðið. Reiersen sagði það á ábyrgð hvers lands fyrir sig að tryggja lágmarksviðmiðunarreglur. Hann sagði vandann alvarlegan þegar kæmi að aðgangi að upplýsingum og Bandaríkin væru t.d. með mjög strangar reglur hvað það varðaði. Hann hefði einnig rekið sig á að stofnanir vildu halda upplýsingunum fyrir sig og það kæmi vísindasamfélaginu afar illa.

Þá fræddi Birgitta Evengard, prófessor í smitsjúkdómum, nefndarmenn um áhrif loftslagsbreytinga á íbúa norðurskautsins. Hún sagði loftslagsbreytingar alla tíð hafa orðið en nú gerðust þær mun hraðar en áður. Hlýnunin sé mest á hærri breiddargráðum og ljóst sé að loftslagsbreytingarnar muni hafa áhrif á heilsufar okkar. Þær breytingar sem við sjáum í samfélögum á norðurskautssvæðinu geta búið okkur undir þær breytingar sem munu eiga sér stað í öðrum heimshlutum. Hún sagði sjúkdóma fylgja nýjum plöntum og dýrum sem koma á norðurskautssvæðið með breyttu veðurfari. Guðfríður Lilja Grétarsdóttir spurði Evengard hvaða rannsóknir væru til um tengsl milli andlegrar heilsu og breyttra samfélagshátta vegna loftslagsbreytinga á norðurslóðum. Evengard sagði svo vera og nefndi sem dæmi aukna tíðni sjálfsmorða hjá frumbyggjum á norðurskautssvæðinu.

Eftir hádegishlé var rætt um skipulagningu næstu ráðstefnu nefndarinnar sem haldin verður á Akureyri 5.-7. september 2012. Guðfríður Lilja sagði nefndarmönnum frá undirbúningi ráðstefnunnar og að fyrstu tilkynningar um ráðstefnuna yrði send til nefndarmanna fljótlega auk upplýsingaskjals um hótélbókanir og flug. Morten Høglund, formaður nefndarinnar, lagði til að hver landsdeild hefði a.m.k. einn ungan fulltrúa (undir 35 ára) sem þátttakanda í ráðstefnunni.

Þá kynnti Morten Høglund uppfærð drög að skýrslu um stjórnskipulag á norðurslóðum og sagði frá tveimur málstofum þar sem hann kynnti tillögur skýrslunnar. Fyrri málstofan var um alþjóðalög og var haldin í Salekhard í Rússlandi í október 2011 og sú síðari var um framtíðarhlutverk Norðurskautsráðsins varðandi stjórnskipulag norðurskautsins og var haldin í Toronto í janúar 2012. Tekin var ákvörðun um að Guðfríður Lilja Grétarsdóttir kynnti drög að skýrslunni ásamt Clifford Lincoln á ráðstefnu alþjóðlega norðurskautsársins í Montreal 22. apríl 2012.

Næsti dagskrárliður fundarins fjallaði um starfsemi þingmannanefndarinnar og málefni norðurskautsins innan einstakra aðildarríkja hennar. Guðfríður Lilja sagði málefni norðurslóða vera forgangsverkefni hjá ríkisstjórn Íslands og stjórnvöld hefðu sýnt vilja sinn í verki með því að auka fjárframlög til málaflokksins þrátt fyrir miklar þrengingar. Þá sagði hún frá fundi Össurar Skarphéðinssonar, utanríkisráðherra Íslands, og Jonas Gahr Støre, utanríkisráðherra Noregs, þar sem þeir kynntu samstarfsverkefni um stofnun prófessorsstöðu í norðurslóðamálum við Háskólann á Akureyri. Jafnframt tók hún undir gagnrýni Söru Losvig á bann ESB við innflutningi á selaafurðum. Henrik Old, formaður Vestnorræna ráðsins og þingmaður frá Færeyjum, lýsti einnig yfir stuðningi við gagnrýni Söru Olsvig. Hann kynnti jafnframt þemaráðstefnu ráðsins sem haldin verður í Ilulissat í Grænlandi í lok mars nk. sem fjalla mun um hagsmuni Vestur-Norðurlanda varðandi Norðurskautið. Helgi Hjörvar, fulltrúi Norðurlandaráðs á fundinum, sagði nefndarmönnum frá þemaþingfundi Norðurlandaráðs sem haldinn verður 23. mars í Reykjavík með megináherslu á norðurskautsmál. Á fundinum mun Norðurlandaráð skoða möguleika þess að komið verði á sameiginlegri norrænni stefnu fyrir norðurskautssvæðið.

Næsti fundur þingmannaráðstefnunnar fer fram í Nuuk 4.-7. júní 2012. Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu www.arcticparl.org.
